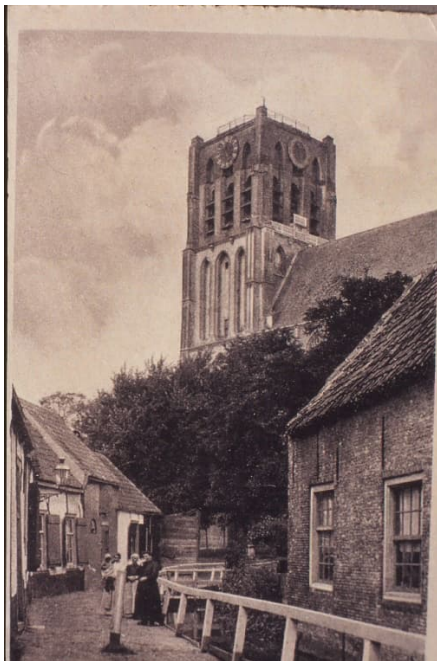

Johannes Berghuys – advieswerk voor klokken en orgel

Door dr Laura J. Meilink-Hoedemaker

Brielle

Twee maal bracht Johannes Berghuys een reeks bezoeken aan Brielle om daar zijn oud-leerling Hugo Captein bij te staan bij diens problemen met het speelwerk van de Catharijnetoren. Hugo Captein trof daar bij zijn aanstelling in 1762 het klokkenspel van Brielle in slechte staat aan. Uurwerk en speelwerk dateerden uit 1578. Op advies van de plaatselijke stadsuurwerkmaker ging men te rade bij Berghuys die 'zeer gereputeerd is'. Berghuys adviseerde in mei 1762 duizend nieuwe noten [toonstiften] en bijbehorende moeren te bestellen. Hij zou ze onder zijn eigen toezicht in Delft laten maken. Vervolgens zou hij ze zelf in Brielle op de speeltrommel komen steken, om hierdoor de 'fraaiheid van het klokkenspel' aan te tonen en Hugo Captein te stimuleren. Hij bedong geen honorarium en volstond met het indienen van een onkostennota. Maar hij kreeg alleen de vrachtkosten uitbetaald, niet zijn voorschotten voor de materialen. Pas na een boze brief kreeg hij zijn kosten uitbetaald, samen met [toch] een honorarium. Zo probeerde de Brielse magistraat alsnog Berghuys te overtuigen van haar waardering. Daarbij kreeg Berghuys het verzoek ook het uurwerk nog eens te komen bekijken. Bij een van die bezoeken aan Brielle inspecteerde Berghuys ook het zojuist gerepareerde orgel van de Catharijnekkerk. In 1765 volgde opnieuw een leverantie van noten, die hem in 1767 werden vergoed.

Brielle Catharijnetoren – Loosjes 1916

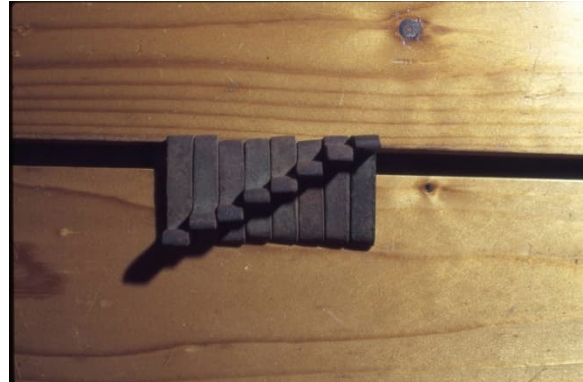

De speeltrommel in Brielle

Een tweede reeks bezoeken van Berghuys aan Brielle, in 1788 en volgende jaren, betrof opnieuw problemen met het speelwerk en het uurwerk. Ook nu kwam Berghuys de stand van zaken opnemen en een advies uitbrengen. Dit keer was zijn conclusie dat de problemen verband hielden met de 'nongellence' van collega Hugo Captein. In 1790 ten slotte schrijft Berghuys dat hij in het voorjaar van 1791 nog eens zal komen kijken. Dat bezoek, als het al heeft plaatsgevonden, is niet meer gedocumenteerd.

Brielle – speelhamers uit 1660

Noten van het speelwerk in Brielle

Schiedam

In 1758 onderzocht Johannes Berghuys het orgel van de Sint-Janskerk in Schiedam, waarna de organist Ulrich het moest repareren. Berghuys keurde de resultaten goed en ontving voor zijn moeite f 26,-,-.

In 1787 keurde Johannes Berghuys samen met zijn Goudse collega Joachim Hess het klokkenspel dat Andreas Joseph van den Gheyn aan Schiedam had geleverd voor de St. Janskerk. De keuring verliep zonder problemen, aangezien Van den Gheyn zijn werk overeenkomstig het bestek had uitgevoerd. De beide deskundigen vonden de uit 1594 daterende speeltrommel van Schiedam wel wat ondermaats voor de 35 klokken, maar dat was voor Schiedam geen bezwaar om de trommel in bedrijf te houden.

Schiedam Sint Jans-kerk
Foto Michiel Verbeek - wikipedia

St Jan Schiedam met klokkenspel
Foto Meilink

Delft

In het orgel van de Nieuwe Kerk in Delft bracht Johannes Berghuys enkele koppelingen aan en in 1779 werden bij een reparatie enkele nieuwe pijpen geplaatst.

Het orgel van de Waalse kerk in Delft was in juli 1780 volgens de organist Samuel van Graauwenhaan aan reparatie toe. Desgevraagd inventariseerde Berghuys de gebreken van het orgel en legde hij zijn bevindingen voor aan de vergadering van burgemeesters. Van Graauwenhaan kreeg daarop volmacht

de reparaties te laten uitvoeren door de orgelmaker J.P. Künckel. In september 1780 bleek toch dat de gebreken ernstiger waren dan was voorzien. Daarop adviseerde Berghuys het orgel in zijn geheel onder te handen te nemen. Dit advies werd opgevolgd.

Rotterdam

Op 13 februari 1778 vonden in de Grote Kerk [Sint-Laurenkerk] in Rotterdam examens plaats in verband met de vacature voor organist. Johannes Berghuys maakte deel uit van de jury, samen met de eerder genoemde Joachim Hess uit Gouda en de Rotterdamse muziekmeester J. Lens. Uit de zeven kandidaten werd Jan Robbers ter benoeming voorgedragen.

Samen met de Rotterdamse organisten J. Robbers en J. Tours keurde Johannes Berghuys in 1795 de blaasbalgen van het orgel van de Grote kerk in Rotterdam.

Laurenstoren en omgeving ca 1920

Laurenkerk interieur met orgel ca 1920

Verantwoording

Deze tekst is gebaseerd op blz 98 en verder van mijn proefschrift *Luidklokken en speelklokken in Delft* [Utrecht 1985]. De eindnoten daarin verwijzen naar de respectieve bronnen in de literatuur en het stadsarchief van de genoemde steden.